

Rouwprotocol

Avicenna College

2015-2016

إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى. فَالْتَّصَبِرْ وَالتَّحْتَسِبْ

**Ienna liellaahie maa agada, wa lahoe maa a'ataa wa koelloe shay'in 'iendahoe bie adjalin
moesammaa faltasbir wal-tah'tasieb.**

*Waarlijk, aan Allah behoort wat van Hem is en hetgeen wat Hij geeft is van Hem en Hij heeft
voor alles een tijd bepaald. Wees geduldig en vertrouw op Allah*

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Duidelijkheid krijgen over de situatie	3
3. Contact opnemen met de familie	3
4. Opvang leerling	3
Bijlage I	4
Bijlage II	5

1. Inleiding

In dit rouwprotocol wordt de procedurele stappen beschreven die in voorkomende gevallen op onze school genomen worden. Het protocol is een hulpmiddel voor situaties die zich voordoen wanneer een leerling, leerkracht, directeur, ouder of iemand in de familie van de leerling overlijdt. We realiseren ons dat iedere situatie op zich staat en het handelen nooit in strakke procedures te vatten is, maar vinden het desondanks belangrijk dat er vooraf richtlijnen vastgesteld zijn.

2. Duidelijkheid krijgen over de situatie

Een bericht van overlijden kan op verschillende manieren binnenkomen; een officiële mededeling van directbetrokkenen, via het mondelinge circuit, telefonisch etc. In geval van onzekerheid, indien het bericht niet van de familie zelf komt, verifieert de mentor het bericht bij de directe familie. De mentor probeert zo nauwkeurig mogelijk de doodsoorzaak en de omstandigheden te weten te komen, om iedereen zo duidelijk mogelijk te kunnen informeren en om allerlei geruchten te voorkomen of te ontzenuwen.

- Wie is er overleden?
- Wat is er gebeurd?
- Waar, wanneer en hoe is het gebeurd?

3. Contact opnemen met de familie

- De verantwoordelijke (**mentor**) belt het gezin en stelt het zorgteam op de hoogte.
- Bespreek welke informatie bekend mag worden gemaakt.
- Heeft de familie van de leerling nog specifieke wensen waar we als school nu al rekening mee kunnen houden?
- Mentor informeert de klasgenoten, docententeam etc. van leerling over de overledene familielid.
- Mentor verstuurt een **kaart**.
→ Bij overlijden van een **gezinslid** (= één van de ouders, broer/zus) van leerling, maakt mentor een afspraak over een **bezoek** (dit kan uiteraard met een collega).
Deelname aan het overledene gebed (salaat al-djanazah) en/of begrafenis, als de overledene in Nederland wordt begraven.

4. Opvang leerling

- Mentor ontvangt de leerling
- Voert een individuele gesprek (zie bijlage I & II).
- Observeert de leerling gedurende rouwperiode, denk hierbij aan zijn cijfers, houding in de klas etc. (bijlage I)
- Terugkoppeling; zorgteam is noodzakelijk.. En indien nodig [aanmelden](#) bij zorgteam.

Bijlage I

Rouwverwerking

Niet alleen verdriet, maar ook andere gevoelens horen bij rouw. Accepteer elk gevoel. Geef *geen* adviezen of geruststellingen. Zoek een manier waarop de leerling gevoelens als kwaadheid of verdriet kan uiten, zonder dat anderen hier last van hebben. Houd een vinger aan de pols bij leerlingen die weinig laten merken van hun gevoelens.

Bedenk dat leer- of gedragsproblemen het gevolg kunnen zijn van rouw, ook jaren na het verlies. Onderzoek deze mogelijkheid. Spreek de leerling in dat geval niet aan op zijn gedrag, maar toon begrip.

Individuele begeleiding van leerlingen

Sommige kinderen zijn extra kwetsbaar wanneer het gaat om verdriet en rouw. Signalen die kunnen wijzen op (mogelijk ernstige) problemen zijn:

- leermoeilijkheden
- spijbelgedrag, absenties
- psychosomatische klachten als hoofd- en buikpijn
- concentratiestoornissen, lusteloosheid en/of moeheid
- ander spelgedrag
- stemmingswisselingen
- toespelingen op suïcide
- wilde verhalen
- zondebokverschijnselen
- prikkelbaarheid, agressiviteit
- schuldvragen

- plotselinge gedragsveranderingen

Deze leerlingen hebben vaak individuele aandacht nodig. Voor kinderen die behoefte hebben aan extra ondersteuning kan een wekelijks gesprekje met mentor, schoolmaatschappelijke werker, schoolpsycholoog of vertrouwenspersoon al veel betekenen. Andere leerlingen vinden het prettig om eerst hun gedachten op papier te zetten alvorens er met iemand over te praten. Wanneer een leerkracht de geschiedenis van een leerling kent, kan hij het gedrag beter duiden. Het is bijvoorbeeld belangrijk te weten dat een leerling jaren geleden een broertje heeft verloren of dat zijn oma onlangs is overleden. Soms zal hulp van buitenaf wenselijk of nodig zijn. In overleg met de ouders kan de school besluiten om hulp in te schakelen.

Bijlage II

Een gesprekvoeren met een leerlingen, bij wie een familielid is overleden is erg moeilijk en gevoelig. Denk hierbij aan persoonlijke maar ook culturele verschillen. Hieronder lees je een aantal punten waar je kan opletten bij het voeren van een gesprek.

Wat moet je wel doen:

- Luister naar de gevoelens van het kind. Spreek niet alleen over de overledene maar ook over het verdriet van het kind zelf.
- Geef begrijpelijke antwoorden. Zeg dat iemand dood is en geef geen andere benamingen hiervoor.
- Helpen zit vaak in kleine dingen zoals een knipoog, een woord, een schouderklopje of een belangstellende vraag.
- Wanneer je ongestoord wilt praten, zoek dan naar een vertrouwd plekje, ergens waar het kind zich prettig voelt en waar je niet gestoord wordt.
- Toon begrip. Begrip is belangrijker dan hulp willen bieden en oplossingen verzinnen.
- Dring je hulp niet op maar richt je op de behoefte van het kind zelf. Vaak wil het kind niet over het verlies praten maar over hele andere dingen. Dat is ook prima.
- Praat de tijd niet vol met zogenaamde 'adviezen'.
- Stel open vragen die het kind of de jongere de ruimte bieden om te praten. 'Vertel er eens iets over . . .', 'Hoe heb jij het ervaren?' en dergelijke vragen.

- Als praten niet werkt, zoek dan een andere 'taal' zoals Koran luisteren, korte lezing over geduld, paradijs, salaas, etc.
- Geef ook praktische steun zoals samen nagaan wat mogelijk is op school, helpen met plannen enz..
- Vraag niet: "Hoe voel je je?" maar benoem de gevoelens die je waarneemt: "Ik merk dat je verdrietig bent, klopt dat?"
- Let op de lichaamshouding. Bij spanning of weerstand zet het kind het lichaam 'op slot'. Probeer hem/haar te laten ontspannen en door te laten ademen.
- Vraag ook in een later stadium nog regelmatig hoe het gaat. Soms willen ze er in het begin niet over praten en wanneer ze er wel aan toe zijn, vraagt er niemand meer naar.
- Rouwende kinderen en jongeren moeten zich, net als andere kinderen en jongeren, aan regels houden tot blijkt dat het nodig is om een uitzondering te maken en niet andersom.
- Hou er rekening mee dat het verdriet regelmatig opnieuw naar boven komt. Soms op speciale dagen, maar soms ook onverwacht.
- Geef woorden aan gevoelens. Het grootste verschil tussen kinderen en volwassenen die rouwen is dat volwassenen dit kunnen verwoorden. Stel vragen; ben je..., mis je....

Wat moet je *niet* doen:

- Ongevraagd adviezen geven: "Als ik jou was, . . ."
- Zelf de ontmoeting volpraten met voorbeelden en eigen ervaringen.
- Zeggen dat het kind intussen genoeg gerouwd heeft en het leven verder gaat.
- Gevoelens afnemen door tranen meteen te drogen of te doen alsof het allemaal niet zo erg is.
- Een oordeel geven of het allemaal beter weten.
- Fabeltjes over rouw vertellen zoals: 'als dat eerste jaar maar eens voorbij is', 'je kunt alleen goed rouwen door je gevoelens te tonen' en dergelijke.
- Zoeken naar oplossingen in plaats van luisteren.
- Proberen om iemand geforceerd op te vrolijken.
- Bang zijn om fouten te maken en daarom niks doen.
- Bang zijn om door te vragen. Kinderen en jongeren geven vaak kleine hints en zijn teleurgesteld als je daar niet op ingaat.
- Woorden gebruiken als: waarom, toch, als je nu, maar, zou je niet . .

- Clichés gebruiken. 'Het gaat wel weer over', 'het hoort bij het leven', 'je krijgt vast wel weer een nieuwe vriend', 'je moeder is nu beter af, ze had zoveel pijn', 'je opa was al oud, hij heeft een goed leven gehad'.
- Rouwende kinderen en jongeren behandelen alsof ze zielig zijn.
- Vertellen dat het verdriet ooit helemaal over is.
- Verbieden dat de jongere na verloop van tijd nog rouwt.